

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	289
Land:	Somalia
Kilde:	Landinfo
Titel:	Respons. Somalia: Sårbarhet – minoritetsgrupper, svake klaner og utsatte enkeltpersoner.
Udgivet:	23. august 2010
Optaget på baggrundsmaterialet:	7. april 2011

Respons

Somalia: Sårbarhet – minoritetsgrupper, svake klaner og utsatte enkeltpersoner

Problemstilling/spørsmål:

- Hvilke grupper og enkeltpersoner er sårbare i dagens situasjon?

Generelt om sårbarhet, sårbare grupper og utsatte enkeltpersoner

Begrepet sårbarhet er uklart. Det favner alt fra økonomisk marginalisering til fysiske overgrep, og det varierer avhengig av de økonomiske, sosiale, kulturelle og sikkerhetsmessige forholdene i et gitt geografisk område. I henhold til somalisk tradisjon skal svake grupper – kvinner, barn, syke, eldre, funksjonshemmede, religiøse menn, ubevæpnede og nøytrale grupper, krigsfanger, reisende, m.fl. – ikke angripes, men vernes i konflikter (ICRC 1998). Både under og etter borgerkrigen i 1991-92 har imidlertid vernet for disse gruppene blitt svekket, og denne tradisjonen etterleves i langt mindre grad i dag.

I dagens situasjon henger sårbarhet i Somalia nøye sammen med fravær eller tilstedeværelse av konflikt, maktforholdene på bosted eller oppholdssted, og, i noe mindre grad, klan- eller gruppetilhørighet. Men også enkeltpersoner kan være i en utsatt posisjon, på grunn av sitt politiske eller ideologiske standpunkt.

Minoritetsgrupper

Både FNs høykommissær for menneskerettigheter og FNs uavhengige ekspert på menneskerettighetssituasjonen i Somalia beskrev situasjonen for de somaliske minoritetene som vanskelig i henholdsvis 2008 og 2009 (OHCHR 2008, UNHRC 2009). I sin 2010-rapport sier imidlertid den uavhengige FN-eksperten at: "Al Shabaab appeared to be operating beyond the traditional clan system in Somalia by accommodating minorities that lacked the protection of the major clans" (UNHRC 2010).

For mange med minoritetstilhørighet representerer tilsynelatende de islamistiske gruppene, deriblant Shabaab, noe positivt, fordi klan-tilhørighet ikke er et kriterium for sosial status og beskyttelse. Den strenge rettsutøvelsen i områdene islamistene kontrollerer, forhindrer dessuten kriminaliteten som i en årrekke ikke minst har rammet disse gruppene (intervjuer i Nairobi, mars 2009 og mars 2010). I blant annet Nedre Shabeelle ser man derfor at

minoritetene støtter Shabaab. Det betyr ikke at majoritetsbefolkningens syn på minoritetene er grunnleggende endret. Manglende forståelse, og til dels rasistiske holdninger, preger fortsatt manges syn på disse gruppene, som tradisjonelt har hatt en lav status i det somaliske samfunnet.

Mens flere av Landinfos samtalepartnere de siste par årene har påpekt at alle rammes av den pågående konflikten – granater og bomber gjør ikke forskjell på noen – har en velorientert observatør understreket at minoriteter som Midgan, i motsetning til andre som befinner seg i kryssilden mellom opprørere og regjeringsstyrker, ikke har alternative oppholdssteder i Somalia. En annen internasjonal kilde har imidlertid gitt uttrykk for at minoriteter som tvinges til å forlate hjemstedene sine på grunn av vanskelige sikkerhetsforhold, vil forsøke å etablere et klientforhold til en vertsklan på sitt nye oppholdssted (intervjuer i Nairobi, juni 2008). Denne strategien gjelder imidlertid Midgan- og bantugrupper, som tradisjonelt har hatt en slik tilknytning til lokale somaliske klaner, ikke Rer Hamar eller andre Benadirgrupper. Disse gruppene har derimot i mange tilfeller etablert beskyttelsesforhold via ekteskap eller gjennom betaling.

Situasjonen for bantuene i Hiraan-regionen ble forverret i løpet av 2007/2008, ifølge en internasjonal organisasjon (intervju i Nairobi juni 2008). Frykten for at de relativt gode vilkårene bantuene hadde fått for å drive jordbruk fram til 2007 ville tiltrekke seg de store klanene (intervju i Nairobi mars 2007), viste seg å være velbegrunnet. De lokale klanene rykket inn med tyngre jordbruksmaskiner, og bantubefolkningen mistet blant annet tilgangen til vanningsutstyret de hadde. Dagens situasjon er, ifølge velorienterte lokale og internasjonale kilder, mer sammensatt. Shabaab (og Hizb ul-Islam) kontrollerer store områder, blant annet i Jubadalen. Klan- eller gruppetilhørighet betyr mindre for de islamistiske gruppene, og det er væpnede bantugrupper i Jubadalen (intervjuer i Nairobi, mars 2009 og mars 2010).

Svake klaner

I samtale med Landinfo i Nairobi i mars 2009 ga for øvrig en representant for en internasjonal organisasjon uttrykk for at alle grupper eller klaner som er tallmessig underlegne og mangler militær styrke i sitt oppholdsområde, kan kategoriseres som minoriteter og være utsatt for overgrep i en konfliktsituasjon. En annen velorientert internasjonal kilde ga på sin side uttrykk for at ingen spesielle grupper er spesielt utsatt i dagens situasjon, men den vanskelige humanitære situasjonen rammer store deler av befolkningen. Vedkommende kilde eksemplifiserte dette blant annet med at befolkningen i Badhaade-distriktet (og nabodistriktet) i Nedre Juba deler tre vannhull som skal forsyne alle, inkludert husdyrene, med vann.¹ I Mogadishu og andre konfliktsoner kommer sivile i kryssilden mellom de stridende partene, uavhengig av klan- eller gruppetilhørighet. Shabaab-sympatier og støtte til islamistene har gitt minoritetene og andre lokale klaner mulighet til makt (intervjuer i Nairobi, mars 2009 og mars 2010). Den posisjonen kan imidlertid vise seg å bli fatal dersom rollene på nytt byttes om.

¹ På landsbygda i Badhaade-distriktet bor det ca. 32 000 mennesker (FSAU 2009).

Utsatte enkeltpersoner

Det rapporteres om færre politisk motiverte snikmord, og færre kidnappinger. Nedgangen kan skyldes endringer i taktikk, men den kan også være et resultat av at folk er blitt mer påpasselige. I løpet av 2009 ble imidlertid ni journalister drept, tre av dem i forbindelse med selvmordsangrepet på Hotel Shamo i Mogadishu 3. desember.

Shabaab har et effektivt overvåkings- og etterretningsapparat, og konsekvensene av spionasje og samarbeid med Shabaabs motstandere kan være fatale (intervju med somalisk ressursperson i Nairobi, 26.mars 2009; intervjuer med ulike somaliske og internasjonale ressurspersoner i Nairobi, mars 2010; Garowe Online 2010).

Både internasjonale og lokale hjelpearbeidere er mål for angrep. Det finnes dessuten også eksempler på at lederskikkelser og andre medlemmer av Shabaab drepes (intervjuer i Nairobi mars 2009 og mars 2010).

Kvinner

Kvinnens bevegelsesfrihet er innskrenket i Shabaab-kontrollerte områder. De som ikke innretter seg etter organisasjonens strenge kleskode risikerer trakassering, og det legges begrensinger på kvinners muligheter til å vise seg i det offentlige rom. I minibussene må kvinnene sitte bak. En del kvinner selger khat, og i Baidoa i Bay-regionen har Shabaab henvist selgerne til salgssteder utenfor byen. Slik flere somaliske observatører ser det, har dette til hensikt å både fjerne kvinnene fra det offentlige rom, og forhindre omsetning og bruk av khat (intervjuer i Nairobi, mars 2009). Fordi kvinnene ofte er hovedforsørgere, skaper Shabaabs påbud problemer for de familiene som er avhengig av kvinnes inntekter. Majoriteten av de kvinnelige flyktningene Landinfo samtalte med i Dadaab-leirene i Kenya våren 2010, påpekte at skjerpelser i kleskoden var en medvirkende årsak til at de forlot Somalia. Kravet fra Shabaab er at stoffet som brukes til hijab skal være langt grovere/tyngre enn det somaliske kvinner vanligvis bruker, for å skjule kvinnelige former. Kvinnene reagerer av økonomiske grunner, men også fordi klær i tettere og tyngre stoff er ubehagelig å gå med og føles fremmed.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

Skriftlige kilder

- Garowe Online (2010, 21. april). Headless bodies found in rebel-held Mogadishu. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra <http://allafrica.com/stories/201004210893.html> [lastet ned 23. august 2010]
- ICRC, dvs. International Committee of the Red Cross, Somalia Delegation (1998, februar). *Spared from the spear. Traditional Somali behaviour in wartime*. Nairobi: ICRC.

- OHCHR, dvs. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2008). *Preliminary human rights assessment on Somalia. 19 July to 2 August 2008*. Geneve: OHCHR. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/Countries/somalia_assessment_mission_report.pdf [lastet ned 23. august 2010]
- UNHRC, dvs. UN Human Rights Council, (2009, 24. februar). *Technical assistance and capacity-building. Report of Shamsul Bari, Independent Expert appointed by the Human Rights Council on the situation of human rights in Somalia*. New York: UNHRC. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49c78a822.html> [lastet ned 23. august 2010]
- UNHRC (2010, 8. mars). *Report of the independent expert on the situation of human rights in Somalia, Shamsul Bari*. New York: UNHRC. Tilgjengelig fra <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/SNAA-83F7NS?OpenDocument> [lastet ned 23. august 2010]

Muntlige kilder

- Representanter for internasjonale og somaliske organisasjoner. Intervjuer i Nairobi i mars 2007, juni 2008, mars 2009 og mars 2010.
- Somaliske flyktninger i Kenya. Intervjuer i Dadaab-leirene 22.-24.mars 2010.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.